

N:o 200.

Af herrar **E. A. Lindblad** och **E. G. H. Åkerlund**,
i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Vid nu förestående revision af väglagen, som Riksdagen begärt, torde det vara lämpligt, att alla på erfarenheter grundade önskemål, som ej strida mot lagens hufvudgrunder, framställas till Riksdagens beaktande, och vilja därför äfven undertecknade framföra några erinringar till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Vid § 35 möter en sådan:

Departementschefen uttalar sid. 62: »För egen del hyser jag den meningen, att beslutanderätten vid vägsyn icke bör tillkomma länsman-
nen allena. I annat fall skulle en väl stor makt och myndighet läggas i hans hand, och det måste då ofta inträffa, att det allmännas anspråk gentemot väghållarna gjordes gällande med en mer hänsynslös stränghet än som, af nyss anförda skäl, egentligen kunde vara billig.» Och sedan högsta domstolen framhållit sina från juridiska, eller kanske rättare efter ämbetsmanna-synpunkter, formade invändningar mot det först afgifna förslaget, säger herr statsrådet fortfarande (sid. 188): »Och jag anser fortfarande önskligt, om någon anordning kunde träffas i syfte att tillförsäkra nämndemännen åtminstone något verksamt inflytande på vägsynernas beslut. Som det nu är ställt, betraktas nämndemännens närvaro vid vägsynerna nästan blott som en formalitet, hvilken på sina håll till och med anses kunna åsidosättas såtillvida, som länsman-
nen vid vägsyn ofta åtföljes af endast en nämndeman; och nämndemännens afvikande mening,

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 54 Häft. (N:is 200, 201). 1

— där deras åsikt öfver hufvud inhämtas — torde sällan, om någonsin upptagas i det vid förrättningen förda protokoll. En sådan sakernas ordning kan näppeligen vara tillfredsställande ens för det allmänna, som ju bör hafva intresse af att nämndemännens sakkunskap och erfarenhet, ofta större än förrättningsmannens, vid vägsynerna komma fullt till sin rätt.»

Att i allmänhet hittills uppfattningen varit den, att »biträdande» nämndemän vid vägsyn, liksom »biträdande» gode män vid landtmäteriförrättningar redan nu äga beslutanderätt, framgår af vissa myndigheters uttalanden. Man torde dock icke med rätt kunna påstå, att i de trakter, där denna uppfattning fått råda, vägunderhållet blifvit mera eftersatt än i andra, där möjligen en annan uppfattning gjort sig gällande. Vi kunna också icke alls dela högsta domstolens uttalade farhågor i sådan riktning: intresset för vägunderhållet är i regel mycket stort hos häradsrätternas nämnder, men skall nämndemännens inflytande äfven i denna rent praktiska sak undanskjutas och helt och hållet subordinera under länsmannens, så måste det gifvetvis slappas; det är ej här som i domstol, att den juridiska bildningen tillförsäkras utslagsröst, dess bättre kan ej härvidlag ens ett sådant skäl bjudas. Och då erfarenheten numera visar, att det blir alltmera ondt om praktiska länsmän med någon större erfarenhet, utan i stället befattningen synes mer och mer få urarta till en skrifvarsyssla, så synes det vara Riksdagens plikt att taga fasta på det goda uppslag, departementschefen i denna sak gifvit.

Visserligen har man sökt försvåra frågan med framkastande af talet om jäfsanmärkning m. m. Men i sådant afseende är ju länsmannen, som i regel har boställe och ytterst svarar för detta, själf mången gång jäfvig, utan att detta anföres som hinder. Och vi känna äfven fall, där länsmannen i kusttrakter åtagit sig vägentreprenader för vissa i skärgården boende väghållare, hvadan han äfven beträffande dessa uppenbarligen är jäfvig.

Där bristande vägunderhåll är af beskaffenhet, att dröjsmål med dess afhjälpande kan medföra våda, är länsmannen berättigad att ofördröjligen på lämpligt sätt bota skadan och utkräfva betalning därför enligt af kronofogden granskad räkning; denna granskningsrätt är dock påtagligen blott formell. Emellertid torde med detta förfaringssätt tillräckligt vara sörjdt därför, att icke — såsom ett justitieråd befarat (sid. 180) — »från den trafikerande allmänheten komme att förspörjas befogade, icke sällan på inträffade olycksfall stödda kagomål öfver vägarnas bristfälliga och för de vägfarande vådliga beskaffenhet, hvilka klagomål icke kunde lämnas

obeaktade, utan säkerligen måste tvinga lagstiftaren att åter låta uppsikten öfver vägväsendet handhafvas uteslutande af statens tjänstemän!»!

Det har anförts, att väghållarens rätt alltid stode att vinna genom att klaga i administrativ väg. Att denna rätt är fullkomligt illusorisk, torde ej vara svårt att påvisa. Länsmannen, som skulle blifva ensam beslutande, behöfver blott uppskatta underhållskostnaden tillräckligt högt; något åliggande att anteckna nämndemännens mening finnes icke stadgadt; på så vis kan länsmannen veta att undvika de besvärliga auktionerna, som ju af honom alltid måste uppfattas såsom en onödig omgång. Och Konungens befallningshafvande på ämbetsrummet torde ej utan en mycket besvärlig undersökning kunna afgöra, om en klagande väghållare har rätt i sina påståenden om grusningens tillräcklighet, kostnaden därför, behöfligheten i hvarje fall af vägkanters skottning, skogs undanrödjande och dylikt.

Riktigare vore väl då, att där verkliga *länsmannen* finner fog att klaga, den öfverordnade administrativa domsrätten toges i anspråk för hans del, och att länsmannen finge anmäla saken till beifran. Härmed vunnnes ofelbart, att lika fullt blott de något betydande fallen droges under öfverordnades pröfning. Och själfklart vore, att protokollet i ty fall skulle innehålla fullständig anteckning om de olika meningarna. En tids uppskof med verkställigheten vore allt hvad man riskerade, men då det härvidlag blott gäller den ordinarie vägslitningen och inga plötsligt inträffade eller vådliga skador å vägarna, synes lagstiftaren böra nöja sig härmed.

Dessutom torde ingenting hindra länsmannen att i allmänhet tillkalla de nämndemän, han finner lämpligast. Vi känna också länsmansdistrikt, där under flere år någon egentlig *eftersyn* aldrig hållits, och vägarna ändock varit tillfredsställande.

47 §.

Då kronombud — enligt 48 § — skall vara tillstädes, synes vara tillräckligt sörjdt för den *allmänna* synpunkten, om blott *ordföranden* i särskilda nämnden blir densamma i hela länet eller landstingsområdet.

Att medgifva Konungens befallningshafvande rättighet, som lätt kan tolkas som skyldighet, att välja sina båda representanter, gemensamma för hela länet, synes vara mindre lämpligt, då just i fråga om ett sådant onus som vägunderhållet lokalkännedom är i främsta rummet nödig, och ordföranden med antagligen större kompetens och inflytande helt visst ändå torde göra sig hörd. Om kronans ombud med stöd af ordförandens uppfattning seder-

mera funne anledning klaga, så blefve det antagligen lätt nog att åväga-bringa rättelse, men huru rättelse skulle kunna vinnas af enskild klagande, som blott stöder sig på ett eller kanske två lokalombud, torde ej vara så lätt att finna. Då de båda lokalombuden dessutom skola representera olika intressen, torde Konungens befallningshafvandes gemensamhetsrepresentanter stå ganska ovissa utan egen lokalkännedom.

52 §.

Slutorden i fjärde stycket »särskild ordförande bör för tillfället utses» synas böra kompletteras med: »så snart någon därom framställer yrkande.»

Hvarken vid kyrkostämman eller kommunalstämman förekommer något liknande stadgande, ehuru dessa stämmors ordförande kanske i regeln jämväl äro redovisningsskyldiga. Då allt går sin gilla gång, synes en ovillkorligt bindande bestämmelse vara mindre behöflig och vid fåtaligt besökt stämman kanske olämplig.

57 §.

I andra stycket berättigas väghållningsskyldig att inom september månads utgång anmäla de erinringar, han önskar göra, för att af vägstämman behandlas. Då enligt 52 § kungörelse om stämman skall innehålla bestämd uppgift bland annat om öfverläggningsämne och sådan kungörelse måste uppläsas i distriktets kyrkor i så god tid, att kommunombud kunna utses, så skulle faktiskt förra hälften af oktober månad vara omöjlig att använda för vägstämmas hållande.

Detta synes mindre lämpligt, då mångenstädes på grund däraf att torgdagar och dylikt hållas i månadens början å distriktets lämpligaste plats, det just kan vara önskvärdt att få begagna samma dagar äfven för vägstämmas hållande. Af denna orsak torde rättigheten att väcka förslag — hvilken för öfrigt mycket sällan begagnas — böra till tiden något inskränkas.

60 §.

Kammarkollegium har förordat ett tillägg här, som torde kunna uttalas i följande ord: »Där statsbidraget utgår efter uppskattning på grund af vägdelning, som verkställts i enlighet med denna lag, vare de väghållningsskyldige obetaget att besluta, att bidraget skall ingå i vägkassan, hvarvid dock vägskatten för de vägfyrkar, som ej hafva vägunderhåll in natura, i motsvarande mån förhöjes.»

Af 258,225 väghållare inom riket är det 50,563 — eller omkring femtedelen — som erhålla intill 25 öre i statsbidrag, och det är 141,361 — eller mer än hälften — som erhålla upp till 1 krona.

Att en afräkning af dylika småbelopp med dubbla skrifverier från vägstyrelsen till häradsskrifvaren och af häradsskrifvaren i debiteringslängden samt på debetsedeln måste blifva i längd förhatlig, torde ingen vilja bestrida. Ersättningen till uppbördsmännen för debiteringen och uppbörden har hittills utgått med 3 procent, men då det debiterade beloppet genom afräkning skulle minskas och till följd däraf ersättningen i verkligheten torde komma att nedgå, torde stadgandet »på sätt om landstingsmedel är föreskrifvet» ej mycket länge kunna blifva bestående. Departementschefen framhåller också detta på sid. 113 med orden: »För uppbördsförvaltningarna kommer lagändringen utan tvifvel att medföra afsevärdt besvär, och det kan måhända blifva nödigt att bereda vederbörande tjänstemän, i synnerhet häradsskrifvarne, någon särskild ersättning därför.» Men att lagstifta så, att man blott ökar *besväret* och *utgifterna*, utan att vinna någon egentlig fördel därmed, torde knappast vara lämpligt.

Det är att märka, att af 368 väghållningsdistrikt inom riket är det 85 stycken — nära fjärdedelen — som utgöras af *del* af härad eller tingslag, däraf 44 stycken af blott *en socken*. I dessa mindre väghållningsdistrikt är det uppenbart, att afräkningen kan ske med vida mindre skrifverier och besvär direkt vid kommunaluppbördena. Och äfven i större väghållningsdistrikt torde denna utväg allmänt praktiserats, utan att kommunalnämnderna därför uppburit någon ersättning eller i hvarje fall icke öfver de tre procenten.

Emellertid inträder nu till följd af det nya stadgandet i 12 § om rättighet till vissa vägdelars underhåll medelst entreprenad den önskvärda förbättringen, att man kan slippa ifrån de längsta, hittills ej ovanliga afstånden till respektive väglotter. Undantagas dessa onaturligheter, som kunnat förrycka en hel vägdelning, och underhållas desamma hädanefter af vägkassan, så skall man finna, att statsbidraget för hvarje vägloft kommer att stå i nära öfverensstämmelse med, d. v. s. proportionellt hänföra sig till vägfyrkarna. Uppdelningen i småbidrag till hvarje väghållare efter hans andel i vägunderhåll kommer sedan att ställa sig lika obehöflig, som om man ville uppdelade det nu utgående statsbidraget till folk- och småskolelärares aflöning i smålotter på olika kommunala skattebetalare. Denna idé har näppeligen fallit någon in; men lika onaturligt synes det oss vara att såsom obligatorisk införa den nu föreslagna, onödigt besvär-

liga afräkningen, som mången gång blott torde erinra om att — »sila mygg».

Lagstiftningen synes åtminstone böra bereda utväg för det praktiskt enklaste förfarings sättet härvidlag. Visserligen har man redan flerstädes beslutit att inrätta sig på detta sätt, men då lagen ej gör några medgifvanden härvidlag, torde någon ovisshet kunna råda, huruvida beslutet skulle stå sig, om någon klagar. Många uttalanden till förmån för saken föreligga. Förutom kammarkollegii förord därför upptager nämnda utlåtande Bil. A. (sid. 56) liknande tillstyrkanden från vägstyrelserna i *Villåttinge*, *Jönåkers*, *Redvägs* och *Gästriklands västra tingslags* väghållningsdistrikt, väghållningsskyldige inom *Bergsjö tingslag*, länsmännen i *Lerbäcks—Hallsbergs* samt i *Valkebo härads* länsmansdistrikt, kronofogdarne i *Väster-Närkes*, *Vifolka m. fl.*, samt *Björkekinds m. fl.* fögderier, *Kronobergs läns* hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt från *Konungens befallningshafvande* i *Södermanlands* och *Östergötlands* län.

Inom *Selebo* härad i *Södermanland* är ett förslag med liknande syfte förelagdt de väghållningsskyldige, och inom *Daga* härad, omfattande 6 socknar af samma län, har nu på tredje året praktiserats detta förfarings sätt. De naturapliktige vägfyrkarne, som här utgöra omkring 60,000, hade dessförinnan betalt 2, vissa år 3 öre per vägfyrk, de icke naturapliktige 30 öre per vägfyrk inalles. Statsbidraget kronor 1,823,89 sammanfaller i det närmaste med det på jordbruksfyrkarne debiterade beloppet, cirka 1,800 kronor, och till följd af de väghållningsskyldiges beslut uttaxeras vägskatt numera blott från de icke naturapliktige med 30 öre per vägfyrk, under det att jordbruksfastigheternas statsbidrag stannar i vägkassan.

Mot detta sätt har anförts, att det ej rätt passar för sådana väghållningsdistrikt, där någon uttaxering å jordbruksfyrkarne icke behöfves. Anmärkningen låter säga sig, men utom det att dessa distrikt äro jämförelsevis fåtaliga, i synnerhet om man tager en längre period med alla nyanläggningar och dylikt i betraktande, så torde man kunna vara förvissad, att just dessa väghållningsdistrikt skola veta att aldrig begagna sig af det sätt, som för dem är *olämpligt*, utan frivilligt välja ett annat.

Det är och blir orätt — man kan ej nog ofta upprepa detta — att för ett så vidsträckt land med väsentligt olika förhållanden och med stora, medelstora och små väghållningsdistrikt om hvarandra fastläsa vissa former, som kunna vara bra för vissa trakter, men olämpliga för andra. Då vägunderhållet lika litet som folkskoleväsendet kan sägas vara en

statens angelägenhet — alldenstund statsbidragen i båda fallen äro skäligen små härför — så synes staten ej med rätta kunna eller böra införa tvång i förevarande fall. Och knappast tro vi, att departementschefen gentemot gjorda uttalanden haft rätt eller ens i framtiden kommer att få rätt, då han avslutar sin bevisföring (sid. 113) i denna sak med orden: »Att återigen — såsom äfven varit ifrågasatt — stadga bidragets afkvittning å utskylderna såsom regel, men lämna de väghållningsskyldige befogenhet att, om de så önskade, besluta om något af nyssberörda tvenne andra förfaringssätt för bidragets disposition kan så mycket mindre vara lämpligt och behöfligt, som under sådana förhållanden någon dylik befogenhet väl knappast någonsin skulle komma till utöfning.» — Finnes något verkligt *motskäl* i en dylik bevisning anfördt?

Med stöd af det anförda tillåta vi oss hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till och ändringar i Kungl. Maj:ts proposition n:o 21:

35 §.

Årligen — — af länsman och två nämndemän
— — delar däraf.

Kungörelse — — besiktigas.

Öfver — — uppskattas.

Stanna synemännen i olika meningar, gälle hvad de flesta säga. Har hvar sin särskilda mening, gälle länsmannens.

Därest länsmannens mening ej blifvit gällande och denne däröfver besvärat sig hos Konungens befallningshafvande, dröje med beslutets verkställighet till dess sig visat, att Konungens befallningshafvande i ämnet fattat beslut.

*Underrättelse om — — — — —
— — — — — af kostnadsräkningen, godkänner.*

47 §.

Den i 46 § — — och tre ledamöter.

Ordföranden — — befallningshafvande; och bör
ordföranden vara densamme — — landstings område.

Öfriga två — — — — —
— — stadgadt är

52 §.

För afgifvande — — — — —
— — länsman deltaga.

Ordet vid vägstämman — — — — —
— — för tillfället utses, så snart någon därom fram-
ställer yrkande.

Vägstämman — — kommunalstämma är stadgadt.

57 §.

Inom juni — — framlagt

Vägstyrelsens ordförande — — anmäla före den
15 september.

60 §.

Af uppskattade — — — — —
— fyrk belöper, jämnadt till närmaste hela öretal, så-
som vägskatt — — lika andel för enhvar af dem.

Där statsbidraget utgår efter uppskattning på grund
af vägdelning som verkställt i enlighet med denna lag,
vare de väghållningsskyldiga obetaget att besluta, att bi-
draget skall ingå i vägkassan, hvarvid dock vägskatten
för de vägfyrkar, som ej hafva vägunderhåll in natura,
i motsvarande mån förhöjes. Den af särskilda nämnden
uppskattade kostnaden fördelas därvid på de enligt 7 §
till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, hvar-
efter det belopp, som enligt denna fördelning på hvarje
sådan fyrk belöper, jämnadt till närmaste hela öretal,
såsom vägskatt påföres hvarje annan vägfyrk. Hvad
därutöfver erfordras för bestridande af vägkassans utgif-
ter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga väg-
fyrkar till lika andel för enhvar af dem.

63 §.

Konungens — — indrifvas.

För debiteringen — — skyldiga, dels ock, där
väghållningsskyldige ej annorlunda beslutit, längder utvi-
sande — — — — — 70 § förmäles.

Stockholm den 9 februari 1905.

Ernst Lindblad. E. Åkerlund.